

Z PRAWEM NA TY

Starożytni Rzymianie, twórcy podstaw współczesnego prawa twierdzili :

NIEZNAJOMOŚĆ PRAWA SZKODZI

Słowa te pomimo upływu wieków są nadal aktualne. **Nikogo bowiem przed odpowiedzialnością prawną nie chroni brak wiedzy o obowiązujących przepisach.**

Strażnik miejski, policjant, czy nawet sąd nie odstąpi od wymierzenia kary osobie, tylko dlatego, że twierdzi ona, iż nie wiedziała, że dane zachowanie jest zabronione. Cały skomplikowany system prawny dzieli się na dziedziny, które regulują poszczególne aspekty życia społecznego. I tak możemy wyróżnić między innymi:

- PRAWO CYWILNE
- PRAWO KARNE
- PRAWO WYKROCZEŃ
- PRAWO PRACY
- PRAWO MIĘDZYNARODOWE PRYWATNE
- PRAWO KONSTITUCYJNE
- PRAWO GOSPODARCZE
- PRAWO EUROPEJSKIE

My zajmiemy się przede wszystkim zagadnieniami związanymi z prawem cywilnym, karnym i prawem wykroczeń.

PRAWO CYWILNE

Jest to ten rodzaj prawa, który zwany bywa "prawem życia codziennego", reguluje bowiem kwestie, z którymi każdy człowiek ma do czynienia niemal codziennie.

Mówi nam w jaki sposób zawiera się umowę sprzedaży i jakie są jej konsekwencje, kiedy możemy domagać się odszkodowania za wyrządzoną szkodę, w jakiej formie następuje zawarcie małżeństwa, jakie są wzajemne obowiązki rodziców i dzieci, jakie prawa i obowiązki ma właściciel itd.

Art. 10 § 1 kc "Pełnoletnim jest, kto ukończył lat osiemnaście".
Art. 11 kc "Pełną zdolność do czynności prawnych nabywa się z chwilą uzyskania pełnoletności"

W powyższych przepisach **prawo cywilne wprowadza pojęcie tzw. pełnoletności, stanowiąc, iż po ukończeniu 18 roku życia stajemy się "dorośli"** i możemy w pełni uczestniczyć w życiu społecznym oraz dokonywać samodzielnie wszystkich czynności prawnych np. zakupić dom lub samochód, zawrzeć związek małżeński. Przed ukończeniem tego wieku (ale mając skończone lat trzynaście) możemy jedynie -jak stanowi art. 20 kodeksu cywilnego - zawierać umowy w "drobnych, bieżących sprawach życia codziennego". Oznacza to, że **możesz bez zgody rodziców kupić sobie ubranie lub książkę, ale nikt już nie zgodzi się, aby sprzedać Ci samochód czy mieszkanie.**

Art. 415 kc

"Kto z winy swojej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia".

Art. 422 kc

"Za szkodę odpowiedzialny jest nie tylko ten kto ją bezpośrednio wyrządził, lecz także ten, kto inną osobę do wyrządzenia szkody nakłonił albo był jej pomocny, jak również ten, kto świadomie skorzystał z wyrządzonej drugiemu szkody"

Art. 431

"Kto zwierzę chowa albo się nim posługuje, obowiązany jest do naprawienia wyrządzonej przez nie szkody niezależnie od tego, czy było pod jego nadzorem, czy też zabłąkało się lub uciekło (...)". Powyższe artykuły mówią o zasadzie odpowiedzialności za własne czyny i ich konsekwencje.

Jeżeli np. malując graffiti na murach czyjegoś domu doprowadzisz do zniszczenia ściany, to nie dość, że popełnisz przestępstwo lub wykroczenie, to będziesz jeszcze musiał naprawić wyrządzoną szkodę lub zapłacić za jej usunięcie. Konsekwencje takie spotkają Cię nie tylko wtedy, kiedy sam malowałeś, ale też wtedy, kiedy namówiłeś do tego młodszego kolegę lub pożyczyłeś mu swój sprzęt do malowania.

Szczególność uwagi musisz też zachować, kiedy wyprowadzasz na spacer psa. Nie dość, że musisz pamiętać o smyczy i kagańcu, to jeszcze odpowiedzialny jesteś za wszelkie szkody, które pies może wyrządzić ludziom lub innym zwierzętom.

PRAWO KARNE

Prawo karne jest zbiorem przepisów, których celem jest zwalczanie niepożądanych czynów, zwanych przestępstwami, za pomocą metod, do których należą kary i środki zabezpieczające.

Wszystkie przestępstwa opisane w prawie karnym są podzielone na zbrodnie i występki.

ZBRODNIĘ to najcięższe przestępstwa, zagrożone karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy niż trzy lata, aż do dożywocia włącznie.

Zbrodnią jest np. zabicie człowieka. Czyny tak poważne jak szpiegostwo, spisek przeciwko Rzeczypospolitej, zamach na życie Prezydenta to także zbrodnie. Zbrodnią jest również rozbój z użyciem broni lub innego niebezpiecznego narzędzia - często wśród młodzieży zwany wymuszeniem. Przestępstwo to polega na zagrożeniu innej osobie bronią, nożem lub innym tego typu przedmiotem w celu okradzenia jej z pieniędzy, dokumentów, biżuterii itp. Niestety coraz częściej na terenie szkół mamy do czynienia z pewną odmianą rozbójcu, którą jest groźenie młodszymi uczniami w celu obrabowania ich z pieniędzy, telefonów komórkowych, markowych ubrań.

PAMIĘTAJMY! ZABRANIE SIŁĄ LUB GROŹBĄ MŁODSZEMU KOLEDZE NAWET DWÓCH ZŁOTYCH, ZA KTÓRE MIAŁ SOBIE KUPIĆ DRUGIE ŚNIADANIE W SZKOLNYM SKLEPIKU, MOŻE BYĆ UZNANE ZA ROZBÓJ !

Pozostałe przestępstwa opisane w kodeksie karnym noszą nazwę **WYSTĘPKÓW**. Występkami są między innymi:

- Uszkodzenie ciała (art. 156-157 kodeksu karnego)
- Udział w bójce lub pobiciu człowieka (art. 158 kodeksu karnego)
- Spowodowanie wypadku komunikacyjnego (art. 177 kodeksu karnego)
- Bezprawne groźenie innej osobie (art. 190 kodeksu karnego)
- Zniesławienie, oszczerstwo lub pomówienie (art. 212 kodeksu karnego)
- Naruszenie nietykalności cielesnej innej osoby, polegające między innymi na uderzeniu, szarpaniu, opluciu itp.
- Fałszywe oskarżenie kogoś o popełnienie przestępstwa (art. 234 kodeksu karnego)
- Branie udziału w grupie przestępczej (art. 258 kodeksu karnego)
- Fałszowanie dokumentów (art. 270 kodeksu karnego)

Warto wiedzieć, że dokumentami są nie tylko dowody osobiste, prawa jazdy, legitymacje, paszporty itp. dokumentem jest też Dziennik Lekcyjny!!! Prawo legalnego, zgodnego z prawem wpisywania w nim ocen i usprawiedliwiania nieobecności ma jedynie nauczyciel!!!

- Kradzież (art. 278 kodeksu karnego)
- Znęcanie się nad zwierzętami (art. 35 o ochronie zwierząt)
- Sprzedaż i nabywanie nielegalnych płyt CD tzw. „piratów” (art.11 7,11 8 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych)

Ponieważ występki nie są tak bardzo poważnymi przestępstwami jak zbrodnie, grożą za nie niższe kary, takie jak:

- pozbawienie wolności od 1 miesiąca do 15 lat
- ograniczenie wolności
- grzywna

Kara pozbawienia wolności polega - jak zapewne wiesz - na umieszczeniu skazanego w więzieniu. Trzeba jednak zwrócić uwagę, iż kara ta różni się od umieszczenia człowieka w tzw. areszcie. Różnica polega na tym, iż do więzienia można trafić dopiero po skazującym wyroku sądu. Natomiast areszt stosuje się wobec osób podejrzanych o popełnienie przestępstwa wtedy, kiedy nie ma jeszcze wyroku sądu, a Policja i Prokuratura prowadzą czynności zmierzające do udowodnienia danej osobie popełnienie przestępstwa i do postawienie jej przed sądem.

Trochę więcej kłopotów sprawia zazwyczaj opisanie na czym polega **kara ograniczenia wolności**. Mówiąc najprościej: skazany na taką karę nie jest zamykany w więzieniu, ale nie może bez zgody sądu zmienić miejsca zamieszkania, musi wykonywać nieodpłatnie pracę społeczną wskazaną przez sąd lub przekazywać część swoich zarobków na cel wskazany przez sąd, może również zostać poddany tak zwanemu dozorowi kuratora. Wszystkie te ograniczenia są z jednej strony karą, z drugiej mają na celu niedopuszczenie do popełnienia kolejnych czynów zabronionych przez skazanego. **Grzywna** to z kolei kara pieniężna, którą wpłacamy na rzecz Skarbu Państwa. Trzeba - a czasem nie jest to łatwe - odróżnić ją od tzw. odszkodowania, a więc pieniędzy, które skazany musi zapłacić osobie poszkodowanej w wyniku jego niewłaściwego postępowania. Istnieją także dodatkowe kary zwane przez kodeks karny "środkami karnymi", które sąd może wymierzyć obok kary pozbawienia wolności, ograniczenia wolności lub grzywny. Takimi środkami karnymi są między innymi: pozbawienie praw publicznych (nie można wtedy np. brać udziału w wyborach), zakaz zajmowania określonego stanowiska, zakaz prowadzenia pojazdów, obowiązek naprawienia szkody wywołanej przestępstwem.

Musisz wiedzieć, że za popełnienie przestępstw odpowiadają nie tylko ludzie pełnoletni, ale także osoby dużo młodsze. Za niektóre, najcięższe przestępstwa (np. zabicie człowieka, rozbój, ciężkie uszkodzenia ciała) mogą odpowiadać jak dorośli osoby, które ukończyły 15 lat. A więc już nieletni - mając np. 15 lat - może za swoje czyny trafić do więzienia.

Kilka lat temu, pewien szesnastoletni chłopak zrzucił z mostu na przejeżdżającą drogą samochód duży kamień. W wyniku uderzenia kamieniem dwie osoby jadące tym samochodem zostały ciężko ranne. Chłopak stanął przed sądem, a prokurator zarzucił mu usiłowanie podwójnego zabójstwa, a więc ocenił, że zachowywał się tak, jakby celowo i świadomie chciał zabić dwie osoby. Sąd podzielił zdanie prokuratora i skazał chłopaka na kilkanaście lat więzienia.

Przypomnijmy: chłopak miał szesnaście lat !

PRAWO WYKROCZEŃ

Prawo wykroczeń zajmuje się czynami, które co prawda są mniej groźne niż przestępstwa, ale bardzo uciążliwe w codziennym życiu. Z pewnością spotkałeś się z takimi czynami, a może nawet nie ustrzegłeś się przed ich popełnieniem. Zgodnie z art. 1 kodeksu

wykroczeń **wykroczeniem jest czyn społecznie szkodliwy, zabroniony przez ustawę** obowiązującą w czasie jego popełnienia pod groźbą kary aresztu, ograniczenia wolności, grzywny do 5000 złotych lub nagany. Wyjaśnić trzeba, iż za wykroczenie - podobnie jak za popełnienie przestępstwa - można także zostać pozbawionym wolności. Trafia się wtedy do aresztu, w którym można spędzić nawet 30 dni. Warto zapoznać się z kilkoma przepisami kodeksu wykroczeń, aby wiedzieć jakich zachowań unikać, by nie być sprawcą wykroczenia i uniknąć przykrych konsekwencji.

Art. 51 kw

"Kto krzykiem, hałasem, alarmem lub innym wybrykiem zakłóca spokój, porządek publiczny, spoczynek nocny, albo wywołuje zgorszenie w miejscu publicznym, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny".

Zgodnie z tym przepisem za wykroczenie może być uznane zbyt głośne odtwarzanie muzyki (nawet w prywatnym mieszkaniu), krzyki pod oknami podczas zabawy lub gry w piłkę itp. Trzeba także zwrócić uwagę, iż wykroczenie to może być popełnione nie tylko w czasie tak zwanej "ciszy nocnej", ale także o każdej innej porze.

Art. 55 kw

"Kto kąpie się w miejscu, w którym jest to zabronione, podlega karze grzywny do 250 złotych albo karze nagany".

Każdy na pewno widział takie miejsce nad wodą, gdzie umieszczona jest tabliczka z napisem: "Kąpiel wzbroniona". Trzeba jedynie zaznaczyć, iż z przestrzegania tego zakazu nie zwalniają nawet doskonałe umiejętności pływackie potwierdzone posiadaniem karty pływackiej.

Art. 66 kw

"Kto ze złośliwości lub swawoli, chcąc wywołać niepotrzebną czynność fałszywym alarmem, informacją lub innym sposobem, wprowadza w błąd instytucję użyteczności publicznej albo inny organ ochrony bezpieczeństwa, porządku publicznego lub zdrowia, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny do 1500 zł".

Zachowanie, które opisuje powyższy przepis może mieć postać np. fałszywego zawiadomienia Policji o podłożeniu bomby w szkole, aby wskutek ewakuacji uczniów i przyjazdu specjalnej grupy policjantów uniknąć klasówki lub sprawdzianu. Warto dodać, iż "dowcipniś" dokonujący takiego zgłoszenia poniesie także koszty (i to wysokie!) całej akcji.

Art. 76 kw

"Kto rzuca kamieniami lub innymi przedmiotami w pojazd mechaniczny będący w ruchu, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny".

Pewnie widziałeś chłopaków rzucających kamieniami, śnieżnymi kulkami lub torebkami z wodą do przejeżdżających samochodów, tramwajów lub autobusów. Nietrudno sobie wyobrazić jak poważne mogą być konsekwencje takiego zachowania. Odpowiedzialność za wykroczenie osoba rzucająca ponosi bez względu na to, czy nastąpiło trafienie, a jeśli już nastąpiło, to zwykle konsekwencje takiego zachowania są dużo poważniejsze. Nie kończy się tylko na jednym wykroczeniu. Jeżeli wskutek trafienia kamieniem doszło do uszkodzenia pojazdu, osoba rzucająca będzie także odpowiadać za uszkodzenie mienia. Czasem może się też zdarzyć, iż w wyniku uderzenia w samochód ranny zostanie jego kierowca lub pasażer. Za przestępstwo uszkodzenia ciała będzie wtedy odpowiadać osoba rzucająca w pojazd. Jeśli kierowca straci panowanie nad pojazdem

i spowoduje wypadek, to za jego skutki także będzie odpowiadać ten, kto rzucał w samochód. Przypomnij sobie jeszcze raz podany już wcześniej przykład chłopaka, który zrzucił z mostu kamień na przejeżdżający samochód. Jego zachowanie zostało uznane za usiłowanie zabójstwa, a nie tylko za wykroczenie.

Art. 77 kw

"Kto nie zachowuje zwykłych lub nakazanych środków ostrożności przy trzymaniu zwierzęcia, podlega karze grzywy do 250 złotych albo karze nagany".

Przepis ten ma na celu ochronę bezpieczeństwa i zdrowia ludzi przed pozostawionymi bez opieki zwierzętami. Psy powinny być na spacer wyprowadzane na smyczy, a gdy z tej smyczy zostają spuszczone, powinny mieć założony kaganiec. Obowiązku tego nie muszą spełniać jedynie właściciele bardzo małych piesków (ras, których waga nie przekracza 5 kg). Jeśli natomiast posiadasz psa tzw. rasy agresywnej (np. rottweilera, buldoga itp.) to podczas spaceru musi on mieć zarówno założony kaganiec, jak i zapiętą smycz.

Pamiętaj także, iż pomimo zachowania powyższych środków ostrożności, ponosisz odpowiedzialność za wszelkie szkody wyrządzone przez Twojego podopiecznego.

Art. 107 kw

"Kto w celu dokuczenia innej osobie złośliwie wprowadza ją w błąd lub w inny sposób złośliwie niepokoi, podlega karze ograniczenia wolności, grzywny do 1500 złotych albo karze nagany".

Dokuczaniem jest robienie komuś przykrości, kłopotów, tzw. "dawanie się we znaki". Może to być na przykład bezpodstawne wydzwanianie do drzwi, telefonowanie bez potrzeby itp.

Art. 119 kw

"Kto kradnie lub przywłaszcza sobie cudzą rzecz ruchomą, jeżeli jej wartość nie przekracza 250 złotych, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny". Kradzież może być przestępstwem lub wykroczeniem. Przestępstwem jest wtedy, kiedy skradziony przedmiot ma wartość większą niż 250 zł, (choćby o 1 grosz), jeśli ta wartość jest niższa, to kradzież jest wtedy wykroczeniem.

Art. 122 kw

"Kto nabywa mienie wiedząc, że pochodzi ono z kradzieży lub z przywłaszczenia, lub pomaga do jego zbycia albo w celu osiągnięcia korzyści majątkowej mienie to przyjmuje albo pomaga do jego ukrycia, jeżeli wartość mienia nie przekracza 250 złotych, (...) podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny".

Wykroczenie, o którym mówi powyższy przepis nosi nazwę paserstwa i polega na zakupieniu jakiegoś przedmiotu, który został wcześniej ukradziony komuś innemu. Jeśli więc kolega oferuje Ci do sprzedaży kilka płyt CD za bardzo niską "okazyjną" cenę (czyli podejrzanie niską), to musisz się poważnie zastanowić, czy kupując je postąpisz zgodnie z prawem. Paserstwo bowiem można popełnić nie tylko umyślnie (wtedy kiedy jesteś pewny, że kupowany przedmiot został rzeczywiście skradziony), ale także nieumyślnie (kiedy powinieneś przypuszczać - np. z powodu zbyt niskiej ceny - że przedmiot ten pochodzi z kradzieży). Podobnie, jak w przypadku kradzieży, kiedy wartość przedmiotu przekracza 250 zł, to mamy już do czynienia z przestępstwem.

Art. 124 kw

"Kto cudzą rzecz umyślnie niszczy, uszkadza lub czyni niezdatną do użytku, jeżeli szkoda nie przekracza 250 złotych, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo karze grzywny".

Opisany powyżej czyn często jest zwany "wandalizmem". Polegać on może na uczynieniu rzeczy całkowicie niezdatnej do użytku (np. rozbicie szyby) lub takim jej uszkodzeniu, które wymaga gruntownej naprawy (np. namalowanie na ścianie budynku napisów, rysunków, do usunięcia których konieczne jest przeprowadzenie remontu).

Art. 141 k w

"Kto w miejscu publicznym umieszcza nieprzyzwoite ogłoszenie, napis lub rysunek albo używa słów nieprzyzwoitych, podlega karze ograniczenia wolności, grzywny do 1500 złotych albo karze nagany".

Zgodnie z tym przepisem karalne jest wypowiedzanie w miejscu publicznym wulgarnych słów ("przekleństw"), umieszczanie wulgarnych rysunków lub napisów na ścianach budynków, w środkach komunikacji miejskiej itp.

Art 143 kw

"Kto ze złośliwości lub swawoli utrudnia lub uniemożliwia korzystanie z urządzeń przeznaczonych do użytku publicznego, a w szczególności uszkadza lub usuwa przyrząd alarmowy, instalację oświetleniową, zegar, automat, telefon, oznaczenie nazwy miejscowości, ulicy, placu lub nieruchomości, urządzenie służące do utrzymania czystości lub ławkę, podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny".

Wykroczenie to podobne jest do niszczenia mienia, ale dotyczy tych rzeczy, które nie stanowią prywatnej własności, ale przeznaczone są dla wszystkich i wszystkim powinny służyć, a niekiedy nawet ratować życie lub zdrowie jak sprawny telefon czy przyrząd alarmowy.

Art. 144 kw

"Kto na terenach przeznaczonych do użytku publicznego niszczy lub uszkadza roślinność albo depta trawnik lub zieleniec lub też dopuszcza do niszczenia ich przez zwierzęta znajdujące się pod jego nadzorem, podlega karze grzywny do 1000 złotych albo karze nagany".

Ten przepis umożliwia karanie ludzi, którzy niszczą zielenie, łamią gałęzie drzew, deptają trawniki, zrywają kwiaty posadzone po to, aby ozdobić miasto.

Art. 145 kw

"Kto zanieczyszcza lub zaśmieca miejsca dostępne dla publiczności, a w szczególności drogę, ulicę, plac, ogród, trawnik lub zieleniec, podlega karze grzywny do 500 złotych albo karze nagany".

Pamiętaj, że zaśmiecenie miejsca publicznego może polegać np. na wyrzuceniu na chodnik papierka po gumie do żucia. Może to także być załatwienie potrzeby fizjologicznej przez wyprowadzanie na spacer psa i nie posprzątanie po nim.

WIEK A ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRAWNA

Za większość przestępstw odpowiesz tak, jak dorosły po ukończeniu 17 roku życia. Wyjątkiem są bardzo poważne przestępstwa, za które odpowiedzialność karną mogą ponosić osoby, które skończyły 15 lat. Przestępstwami tymi są np.: zabicie człowieka, rozbój, ciężkie uszkodzenia ciała. Tak więc za te czyny 15-latek może trafić do więzienia, a nie tylko do poprawczaka. Jeśli chodzi o wykroczenia, to również pełną odpowiedzialność ponosisz po ukończeniu 17 lat. Ale są też wykroczenia, za które samodzielnie odpowiadasz już po ukończeniu 13 lat. Są nimi np.:

- zakłócanie spokoju, porządku publicznego lub spoczynku nocnego (art. 51 kw)
- rzucanie kamieniami lub innymi przedmiotami w przejeżdżające pojazdy (art. 76 kw)
- kradzież (art.119 kw)
- paserstwo (art. 122 kw)
- niszczenie mienia (art. 124 kw), utrudnianie lub uniemożliwianie korzystania z urządzeń przeznaczonych do użytku publicznego (art. 143)

Pewnie zapytasz : "A co z tymi, którzy jeszcze nie ukończyli 17, 15 lub 13 lat ? Czy to znaczy, że są bezkarni i odpowiadają za nich rodzice ?".

OCZYWIŚCIE NIE!

Oni również odpowiadają samodzielnie za swoje czyny. O ich odpowiedzialności mówi **Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich.**

Ustawa ta stanowi, iż przed sądem rodzinnym mogą stanąć nie tylko ci, którzy popełnili jakiś czyn zabroniony, ale także ci, którzy zachowują się w sposób świadczący o ich demoralizacji, czyli: uchylają się od obowiązku szkolnego ("wagarują"), używają alkoholu lub narkotyków, biorą udział w grupach przestępczych, uciekają z domu lub w inny sposób naruszają zasady współżycia społecznego. Również za takie postępowanie można ponieść karę.

Sąd rodzinny może zastosować następujące sankcje wobec nieletnich łamiących prawo:

- udzielić upomnienia
- zobowiązać do naprawienia szkody, wykonania określonej pracy
- ustanowić nadzór opiekuna, organizacji młodzieżowej itp.
- ustanowić nadzór kuratora
- skierować do ośrodka kuratorskiego
- orzec przepadek rzeczy uzyskanych w związku z popełnieniem czynu karalnego
- orzec umieszczenie w rodzinie zastępczej
- orzec umieszczenie w zakładzie poprawczym

Przygotowano na podstawie opracowania Pani Marty Cieśli Naczelnika Wydziału Organizacyjnego Straży Miejskiej w Krakowie

Oryginalny tekst art. http://pedagog szkolny.pl/readarticle.php?article_id=52